

De oneindige potentie van dat wat niet bestaat (kolom 9)

Voor de coronareligie is de vraag naar het bestaan van het virus net zo fundamenteel als voor de Kerk de vraag naar het bestaan van God. Beide vragen kunnen ook algemener worden gesteld. Bestaan er überhaupt wel goden? Bestaan er überhaupt wel virussen? Of is dat bestaan alleen maar een dogma? Is dat bestaan alleen maar een geloofsfeit? Een feit dat alleen begrepen kan worden binnen een gemeenschap met bepaalde omgangsvormen? Dat zijn geen triviale vragen, maar vragen naar de kern van de zaak. Vragen ook waarover geen wetenschappelijke consensus bestaat.

Buiten de context van omgangsvormen en een manier van leven moeten we constateren dat het godsbestaan bij de Kerk schuilgaat achter een mist van mysterieuze dogma's over de Drieëenheid. Die dogma's werden deels op instigatie van keizer Constantijn gesmeed; waarschijnlijk juist om dat mysterie te instrumentaliseren. Na het beslissende Concilie van Nicea in 325 werd overgegaan op het monddood maken van andersdenkenden door middel van boekverbranding en vervolging.

Als we zo vermetel zijn ons buiten de omgangsvormen van de coronasamenleving te plaatsen, dan kunnen we ook hier een mysterieuze mist constateren. Het virus wordt immers aan het oog onttrokken door een brei van problemen rond de tests die het bestaan van het virus zouden moeten aantonen. Zelfs op de verpakking van die tests staat te lezen dat ze niet geschikt zijn voor diagnostisch gebruik. Toch is dat wat men doet: testen, testen, testen. Het ligt voor de hand te denken dat deze tegenspraak duidt op misbruik. In plaats van tegenspraken op te lossen worden ook hier andersdenkenden monddood gemaakt met schrikbarend toenemende censuur. In Australië en Canada dienen de vervolgingen en strafkampen zich al aan.

In beide gevallen maakt de mysterieuze mist het mogelijk gehoorzaamheid af te dwingen op basis van angst. Het mysterie lijkt de noodzakelijk basis voor die angst. Angst voor een wraakzuchtige god en angst voor een dodelijk en besmettelijk virus. Het zal duidelijk zijn dat angst voor iets wat niet bestaat ongegrond is. Wie die angst wil benutten, zal daarom al het mogelijke doen om dat niet-bestaan te bestrijden.

De analogie tussen toen en nu gaat verder. Zowel voor de middeleeuwer als voor de moderne mens wordt van hogerhand een magisch middel aangeboden om de angst tot bedaren te brengen. Dat middel verzoent de geest met het

lichaam. De mysterieuze dogma's van het intellect worden met dat middel in het fysieke lichaam verankerd en zo schijnbaar van hun tegenspraak ontdaan. Zowel bij de middeleeuwer als bij de moderne mens wordt dat middel gecontroleerd en gesanctioneerd door de geïnstitutionaliseerde religie. De middeleeuwer ontving de geconsacreerde hostie, het zogenoemde Ware Lichaam van Christus. De hostie verbond hem met het goddelijke en bood bescherming tegen alle onheil, bij leven en na de dood. De moderne mens zal het verlossend vaccin ontvangen, resultaat van de sacrosancte wetenschap. Het vaccin zal hem niet alleen beschermen tegen de gevaren van het virus. Het zal hem en zijn kinderen ook blijvend verbinden met de samenleving en er voor zorgen dat al zijn sporen traceerbaar blijven.

Nu zult u mij niet horen zeggen dat hosties en vaccins hun bestaansrecht uitsluitend hieraan ontleen dat een onderdrukkende klasse ze kan aanwenden om er zelf beter van te worden. Het is immers zeker zinvol om lijden en sterven van Christus te gedenken. Het is ook zinvol om zijn Laatste Avondmaal te gedenken. Dat kan desnoods zinvol op een rituele manier gebeuren. Eveneens is het zinvol om lering te trekken uit de werking van het menselijk immuunsysteem, en op basis daarvan genezende medicijnen te gebruiken. Er zullen ook ongetwijfeld zinvolle vaccins zijn. Dat staat allemaal niet ter discussie. Wat wel ter discussie staat is hoe ver het geloof in deze zaken kan doorschieten. In beide gevallen bestaat immers het reële gevaar dat machthebbers met dat geloof aan de haal gaan en tot de onderdrukkende klasse worden die deze middelen gebruikt om de geest tot gehoorzaamheid en het lichaam tot slavenarbeid te dwingen.

We moeten constateren dat het geloof heel ver en ook heel snel kan doorslaan. Rondom de kern van het katholieke geloof, deels gebaseerd op dogma's en boekverbranding, werd in de loop der eeuwen een wereld opgebouwd die wij nu de Westerse cultuur noemen. Een wereld waar de dogma's tastbaar werden in filosofie, literatuur, beeldende kunst, architectuur en maatschappelijke verhoudingen. Een wereld ook waarin informatie zich in het beste geval verspreidde met de snelheid van een paard. In het huidig tijdsgewricht kan iedereen (in principe) in real-time een gesprek voeren met wie hij maar wil, waar dan ook op de planeet. De snelheid waarmee het coronageloof zich onder de mensen heeft verspreid, is dan ook schrikbarend. De moderne dogma's en boekverbranding kregen binnen een paar maanden vrijwel de hele wereld in haar greep en fundamentele vragen zijn nu al net zo taboe als in de Middeleeuwen. De contouren van de cultuur die zich rondom het virus begint te ontwikkelen worden steeds duidelijker. We zien immuniteitspaspoorten,

sociale scores, slimme steden, interneringskampen en de dreigende totale controle van alle denken en doen van iedereen.

Het christendom van de eerste eeuwen bood velen geloof, hoop en liefde, vooral ook de slaven van het Romeinse Rijk. Dat geloof is in de loop der eeuwen in zijn tegendeel omgeslagen. De Roomse Kerk kende haar eigen kruistochten, kettervervolgingen en heksenverbrandingen. Het opkomende internet bood eveneens velen hoop op een betere wereld, waarin iedereen tot dezelfde informatie toegang zou hebben en de verschillen tussen arm en rijk, tussen de slaven en hun meesters, zouden verdwijnen. Helaas zien we dat het internet steeds verder wordt dichtgetimmerd. Ook de verschillen tussen arm en rijk zijn nooit zo astronomisch groot geweest als nu.

Toch zijn er mensen die hoop ontlenen aan het feit dat steeds meer mensen zich organiseren tegen het coronageloof en de nieuwe wereld orde. Het bestaan van dat toenemend verzet wordt in de mainstream-media natuurlijk weer net zo hard ontkend. Domweg door het daar maar niet over te hebben. De honderdduizenden in Berlijn, de tienduizenden die we steeds op Trafalgar Square zien. De duizenden artsen die zich uitspreken tegen het coronabeleid, in Duitsland, Nederland en elders. Die mensen bestaan allemaal niet.

Dat brengt me bij een eigenaardige paradox. Datgene waarvan het bestaan op goede gronden ernstig kan worden betwijfeld lijkt met vereende krachten te worden omgewerkt tot hersenspinsels met maatschappelijke vertakkingen zo groot dat geen mens het bestaan daarvan nog kan ontkennen. Datgene echter wat ontegenzeggelijk wel bestaat lijkt door diezelfde krachten zo grootscheeps te worden genegeerd dat geen mens nog in dat bestaan kan geloven.

De vraag dient zich aan wie de krachten stuurt die kunnen bepalen wat bestaat en wat niet bestaat. En misschien nog belangrijker, hoe het mogelijk is dat mensen geloven wat die krachten hen op de mouw spelden. Is dat omdat de mens een metafysisch dier is, en daarom een geloof nodig heeft? Of is het misschien omdat de mens lui is, en daarom de inrichting van zijn leven graag aan anderen overlaat? Of is het domweg een gebrek aan kennis van de eigen soort? Weten de mensen niet dat een klein percentage van de mensheid nu eenmaal een ernstige psychische aandoening heeft die hen er op verbluffende wijze toe in staat stelt om tegen de zwaartekracht in, omhoog te vallen?

De kern van de existentiële paradox lijkt te worden gevormd door dat kleine percentage mensen dat we met enig recht psychopaten zouden kunnen

noemen. In hun dictaat over de mensheid wordt hun eigen bestaan domweg ontkend. Dat is als een variant van de klassieke leugenaarsparadox die zegt: "Deze zin is niet waar". Wie probeert te achterhalen of deze zin zelf waar is, komt al snel in de problemen en kan dat maar beter opgeven. Het zal daarom niet verbazen dat we sinds de eeuwwisseling volgens deze zelfde mensen het zogenoemde "post truth" tijdperk zijn ingegaan; het tijdperk waarin waarheid niet meer bestaat.

Honderd jaar eerder heeft Nietzsche God dood verklaard. Maar die oude doodverklaring is net zo min eenduidig als de nieuwe. Ondanks alle twijfel en nihilisme blijft het noodzakelijk om in ons denken en doen plaats in te ruimen voor het waarheidsbegrip. Ook zou daar plaats moeten zijn voor het godsbegrip. In feite voert de meerzinnigheid van deze begrippen terug op de Oudheid. We hoeven de schaarse overblijfselen van het denken van Parmenides en Herakleitos maar naast elkaar te leggen om te zien dat ze nooit eenduidig zijn geweest. In wezen bracht Nietzsche dus niets nieuws.

De interessante vraag is daarom niet of God al dan niet bestaat, maar welk godsbegrip zinvol is en in hoeverre geïnstitutionaliseerde religies aan een zinvol godsbegrip recht kunnen doen. Er valt hier minstens iets voor de Roomse Kerk te zeggen. Zij heeft de herinnering aan een zinvol godsbegrip namelijk levend gehouden. Tegelijkertijd is het echter de vraag of de Kerk aan dat zinvolle begrip veel heeft bijgedragen met de formulering van haar dogma's. Het valt te verdedigen dat ze met die dogma's het zicht op dat zinvolle begrip juist heeft vertroebeld. Ook moet worden geconstateerd dat de belangrijkste dogma's deels werden gedictieerd door een politieke agenda. Dat laatste is in de coronareligie ook zo. Maar in dit nieuwe geloof is het nog veel erger. De mist begint hier niet alleen het zicht op God, maar ook op een zinvol waarheidsbegrip te verduisteren. Of, om het in gewone mensentaal te zeggen, de mist van tegenspraken begint ons hier, mondiaal, in een totalitaire dictatuur binnen te loodsen.